

Tussentijdse bevindingen informateur

3 april 2018

In het duidingsdebat van maandag 26 maart jongstleden is een eerste reactie gegeven door partijen op de verkiezingsuitslag. Daarbij vielen mij zes reacties op:

1. De opkomst was hoger, mede door de deelname van de SP waardoor meer inwoners zich betrokken voelen.
2. Op D66 na, hebben alle partijen meer stemmen gekregen.
3. De zetelverdeling is stabiel gebleven met per saldo alleen een verschuiving van 2 zetels van D66 naar SP. Je zou kunnen zeggen dat de raad hiermee iets 'linkser' en iets meer 'van onderop' is geworden.
4. De coalitie is haar meerderheid kwijt, maar de oppositie heeft geen zetels gewonnen.
5. Een raadsbrede coalitie is niet gewenst, wel de inbreng van alle partijen en de betrokkenheid van de samenleving bij de uitdagingen waar Leusden voor staat.
6. Het CDA is de grootste partij geworden en krijgt van de partijen het initiatief bij de vorming van een nieuw college.

Wim Vos (CDA) heeft vervolgens voorgesteld om mij als informateur de opdracht te geven de mogelijkheid te onderzoeken van een krachtig en stabiel college dat op een breed draagvlak mag rekenen in de raad en programmatische overeenstemming vindt op tenminste de volgende punten:

- Duurzaamheid
- Zorg
- Ruimtelijke visie
- Financiën

Hierna is in gesprekken op woensdag en vrijdag met elke fractie afzonderlijk ingegaan op de volgende vijf vragen, waarbij de eerste twee vragen gaan over de ambities voor Leusden als geheel en de laatste drie vragen over de collegevorming in het bijzonder:

1. Over welke ambities wilt u tenminste heldere afspraken maken in een coalitie- of samenlevingsakkoord voor de komende jaren?
2. Hoe ziet u de relatie tussen coalitieakkoord en samenlevingsakkoord(en)?
3. Wenst u voor uw partij een rol in het college? Zo ja met welke speerpunten en onder welke randvoorwaarden?
4. Welke programmatische verschillen ziet u met andere mogelijke partijen, die in een eventueel coalitieakkoord met die betreffende partij moeten zijn opgelost?
5. Welke coalitie(s) zou u als eerste onderzocht willen zien? Maakt het hierbij uit of dit een drie-partijen of vier-partijen coalitie zou zijn?

Op vrijdag zijn de antwoorden op deze vragen nogmaals langsgelopen en is nader ingegaan op de financiële ruimte en het verdere proces van collegevorming. Ik ben uw raadsgriffier Ina Schutte dankbaar voor de ondersteuning bij deze gesprekken,

die ik als uitermate open en constructief ervaren heb. Vandaag geef ik een tussentijdse terugkoppeling met een voorstel voor vervolgstappen.

Ambities

Over de belangrijkste uitdagingen en ambities is een grote mate van overeenstemming.

Leusden moet de komende vier jaar echt werk maken van de duurzaamheidsagenda en de energietransitie, zodat de afgesproken deadlines ook echt gehaald worden. Het pad moet duidelijk zijn en de eerste mijlpalen moeten gehaald zijn. Dat vereist middelen, draagvlak, ondernemerschap en innovatie. Het levert ook weer nieuwe mogelijkheden op. De ontwikkelingen regionaal en nationaal komen nu echt op gang en Leusden zal op tempo mee moeten doen om het beste resultaat te bereiken voor haar inwoners.

De zorg moet beter en effectiever georganiseerd worden. Er is een stevige inspanning nodig rondom jeugdzorg, toenemende eenzaamheid onder ouderen, spanningen rond mensen met verward gedrag en participatie van mensen met een afstand tot arbeidsmarkt. Tegelijkertijd moet het doelmatiger omdat we nu nog fors bijleggen op de zorg. Daarbij zijn alle partijen het erover eens dat de kwaliteit van de zorg gegarandeerd moet zijn. Dat maakt de vraag scherp: kan die zorg doelmatiger geleverd worden door anders te werken en meer preventie, of moet er structureel geld bij vanuit de gemeentebegroting?

De consensus van de Leusdense partijen rond deze speerpunten past goed in het landelijk beeld. Binnen het InterBestuurlijk Programma wordt samengewerkt tussen Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, en maatschappelijke organisaties om de duurzaamheidsagenda en de transformatie van de zorg met een zo breed mogelijk draagvlak te realiseren. Van de gemeenten wordt verwacht dat wij een deel van de toenemende middelen in het gemeentefonds hiervoor inzetten. Aan de andere kant betekent het ook dat we er niet alleen voor staan, en dat we meer kunnen bereiken met een open oog voor samenwerking en goede voorbeelden elders.

Over de omvang van de bouwagenda en het samenspel in de regio is grote mate van overeenstemming, omdat hier in de vorige periode al breed over gesproken is. Belangrijk is nu om met inwoners en betrokken partijen duidelijkheid te krijgen over de plekken waar nog gebouwd gaat worden en welke woningtypen dat dan moeten worden. In de discussie rondom Langesteeg en Tabaksteeg zitten partijen nog niet allemaal op één lijn, maar ook daar geldt dat uitgaande van genomen besluiten én de wensen van betrokken inwoners en partijen knopen doorgehakt moeten gaan worden.

Het financieel beleid moet solide zijn. Leusden is nu een gemeente met lage lasten en deugdelijke voorzieningen en dat wordt door iedereen gewaardeerd. Partijen zijn het er over eens dat de begroting structureel sluitend moet zijn en dat de reserves op orde moeten blijven. Maar partijen verschillen wel in de evaluatie van de huidige cijfers en zien de nodige ontwikkelingen. Dat blijkt bij doorvragen niet alleen verkiezingsretoriek te zijn: er zijn daadwerkelijke verschillen van inzicht. Ik kan mij daar ook iets bij voorstellen. Er is sprake van een groot operationeel tekort in 2018 dat nu uit een egaliseringsreserve wordt gedekt, maar die reserve is daarmee wel op. Er is sprake van mogelijke risico's en meevallers die nog niet verwerkt zijn. Ons spaarpotje brengt erg weinig rente op en we zijn gaan lenen voor grote projecten. Onze grondexploitaties, waarmee we tot nu onze reserves vulden voor bovenwijkse voorzieningen, gaan afnemen. De uitkeringen uit het gemeentefonds nemen

sterk toe, maar dat gaat gepaard met wat meer onzekerheden omtrent de exacte hoogte en met verwachtingen vanuit het Rijk en andere partners rond extra investeringen in duurzaamheid en zorg. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor onze inkomsten en uitgaven, voor ons investeringsniveau op de langere termijn, voor ons beleid rondom de vereiste buffers en het aanvullen van reserves?

Kortom, er is veel overeenstemming over de financiële doelen, maar er is nog niet een gedeeld beeld van waar we nu staan en wat daarom de consequenties zijn van onze doelen: staan we nu wel of niet voor bezuinigingen en/of lastenverhogingen? Het is essentieel om hierin een sterker gezamenlijk begrip te ontwikkelen. Dat is niet alleen nodig voor de onderhandelingen voor een coalitieakkoord, maar ook voor het afspreken van een breed gedragen financieel kader waarbinnen de raad het college kan controleren en bijsturen.

Verschillende partijen hebben in onze gesprekken nog eigen accenten gezet en aanvullende punten genoemd. Belangrijk hierbij is vooral het hoe: hoe kun je inwoners, bedrijven, verenigingen en instanties veel meer betrekken bij de besluitvorming en de ruimte geven om mee te beslissen en bij te dragen? Dit is een logische ontwikkeling vanuit het ingezette programma "Samenleving Voorop," en noodzakelijk om het brede draagvlak te krijgen dat nodig is om van de eerder genoemde speerpunten een succes te maken.

Hierover zijn de partijen het eens. Maar om dit doel te bereiken worden door partijen weer verschillende mogelijkheden genoemd, in enkele gevallen ook met concrete budgetten. Daarover moet nog overeenstemming bereikt worden.

De relatie coalitieakkoord en samenlevingsakkoord(en)

Dit alles vertaalt zich ook in de gedachten van partijen over het coalitieakkoord. Er is brede consensus dat je met de uitdagingen, dynamiek en ambities die partijen nu zien, niet uit de voeten kunt met een gedetailleerd coalitieakkoord. Alle partijen zien de mogelijkheid van samenlevingsakkoorden voor duurzaamheid en zorg, die in het komende jaar gestalte zouden moeten krijgen.

Voor die ambities waar een samenlevingsakkoord wordt voorzien, zal de coalitie zich in eerste instantie tot de doelstellingen, randvoorwaarden en financiële kaders moeten beperken. De besluitvorming over de invulling van het hoe en wat zal dan vervolgens geen interne coalitie-aangelegenheid mogen zijn, maar een zaak van de gehele raad en maatschappelijke partners. Het moet daarbij mogelijk zijn dat zulke besluiten genomen worden met wisselende meerderheden, zónder dat de coalitie dan uit elkaar valt. Dat stelt hoge eisen aan zowel de openheid als de collegialiteit van het te vormen college.

Collegevorming

Alle partijen zijn, uiteraard onder randvoorwaarden, bereid om verantwoordelijkheid te dragen. Deze randvoorwaarden betreffen overigens niet alleen de programmatische overeenstemming, maar juist ook de collegialiteit in de coalitie en de wijze waarop de hele raad en samenleving betrokken moeten worden.

Verder hebben partijen een duidelijke voorkeur voor een coalitie van drie partijen. Dit geeft zowel een krachtige oppositie als de mogelijkheid van een sterk team van drie fulltime wethouders.

Geen partij wordt door anderen uitgesloten van collegevorming, maar er moet wel gekozen worden. De partijen die dan het meest genoemd worden zijn CDA, VVD, GL-PvdA en CU-SGP. Dat komt niet uit gebrek aan waardering voor SP en D66. Dat licht ik graag eerst toe.

- De SP wordt gewaardeerd vanwege haar sterke waarden en de mobilisatie van inwoners, wat bijgedragen heeft aan de hogere opkomst bij de verkiezingen. Tegelijkertijd wordt door zowel de SP zelf als door de overige partijen opgemerkt dat dit de eerste keer is dat de SP meedraait in de raad. Men ziet er naar uit om te ervaren hoe op tal van onderwerpen de SP zich zal uitspreken. De SP is daarbij gezien haar zetelaantal (nu nog twee) nog niet de sterkste aanvulling voor een drie-partijencollege.
- Voor D66 ligt de situatie andersom. De ambities voor Leusden die ik hierboven samenvatte zijn ook de ambities van D66. Als progressieve middenpartij met veel ervaring zou D66 uitstekend invulling kunnen geven aan deze uitdagingen. Maar gezien het huidige zetelverlies, kiest D66 voor een bescheiden opstelling en wordt ze ook door andere partijen niet als eerste genoemd om te betrekken bij collegevorming.

Voor wat betreft de als eerste te onderzoeken coalitie zijn vele combinaties genoemd. Enkele partijen noemden meerdere mogelijkheden. Daarbij is steeds het CDA betrokken en meestal ook de VVD. Verder worden GL-PvdA en CU-SGP vaker genoemd.

Twee combinaties worden het meeste genoemd: CDA met VVD en GL-PvdA, en CDA met VVD en CU-SGP. Ook CDA met GL-PvdA en CU-SGP, dus zonder de VVD, is enkele malen genoemd, maar dan alleen als terugvaloptie. Daarom ligt het voor de hand om nu eerst te kijken naar een college van CDA en VVD met ófwel CU-SGP ófwel GL-PvdA.

Voor beide varianten is veel te zeggen:

- Met CU-SGP ontstaat er een coalitie met een grotere mate van programmatische overeenstemming, wat snel kan leiden tot een solide en slagvaardig college. Deze coalitie kan steunen op 12 zetels in de raad.
- Met GL-PvdA ontstaat er een bredere coalitie van links tot rechts, wat steun geeft bij het vinden van een breed maatschappelijk draagvlak voor met name de duurzaamheidsagenda. Deze coalitie kan steunen op 13 zetels in de raad.

Op dit moment heb ik partijen nog niet om hun definitieve keuze gevraagd maar bij de vier betrokken partijen verkend of het mogelijk is in een korte tussenstap deze twee varianten nader te onderzoeken, en dat dan met name voor wat betreft (1) de hier genoemde maatschappelijke ambities, (2) de mogelijkheid van een coalitieakkoord op hoofdlijnen en de uitwerking daarna in samenlevingsakkoorden, (3) de passende financiële kaders voor de toekomst, en – misschien wel het belangrijkste – (4) de mogelijkheid om met hun kandidaat-wethouders een sterk en collegiaal team te vormen.

Daarbij kan ik mij voorstellen dat parallel hieraan een actualisatie komt van de financiële prognoses en mogelijk een workshop met de financiële experts van alle raadsfracties om het

gezamenlijk begrip van de cijfers te versterken. Verder zou het kunnen zijn dat er vanuit de evaluatie van Samenleving Voorop op 6 april aanstaande nog input komt voor het proces waarlangs in het komende jaar samenlevingsakkoorden tot stand kunnen komen. Het lijkt me passend dat niet alleen de mogelijke coalitiepartijen hierover van gedachten wisselen, omdat alle partijen hard nodig zullen zijn bij de uitdagingen waar we nu voor staan.

Vervolgstappen

- 4-12 april: gesprekken met de betrokken partijen in de twee varianten:
  - o CDA, VVD, GL-PvdA
  - o CDA, VVD, CU-SGP
- 5 april: update financiële ramingen (voorzien)
- 6 april: eventuele input vanuit de evaluatie "Samenleving Voorop"
- 12 april: eindrapportage Informatie (beoogd)
- 12 april: workshop financieel experts